

Kleine-zeggenvegetaties in ijzerrijke venen: kansrijk of kansloos?

WJ Emsens, C. Aggenbach, A. Smolders, R. van Diggelen

Achtergrond

- Beekdalvenen worden vernat in het kader van natuurherstel
- Vernatting is de primaire vereiste voor abiotisch herstel van veensysteem

Achtergrond

- Ongestoorde laagvenen doorgaans:
 - Gedomineerd door kleine zeggen en slaapmossen
 - Enorme plantdiversiteit
 - nulbeheer!
 - Langdurig stabiel (paleo-ecologie)

Achtergrond

- Vernatte herstelvenen doorgaans:
 - Soortenarm(er)
 - Gedomineerd door competitieve helofyten
 - Kensoorten verdwenen of in kleine relictpopulaties (vb. *Carex dioica* in Elperstroomgebied)
 - Maaibeheer

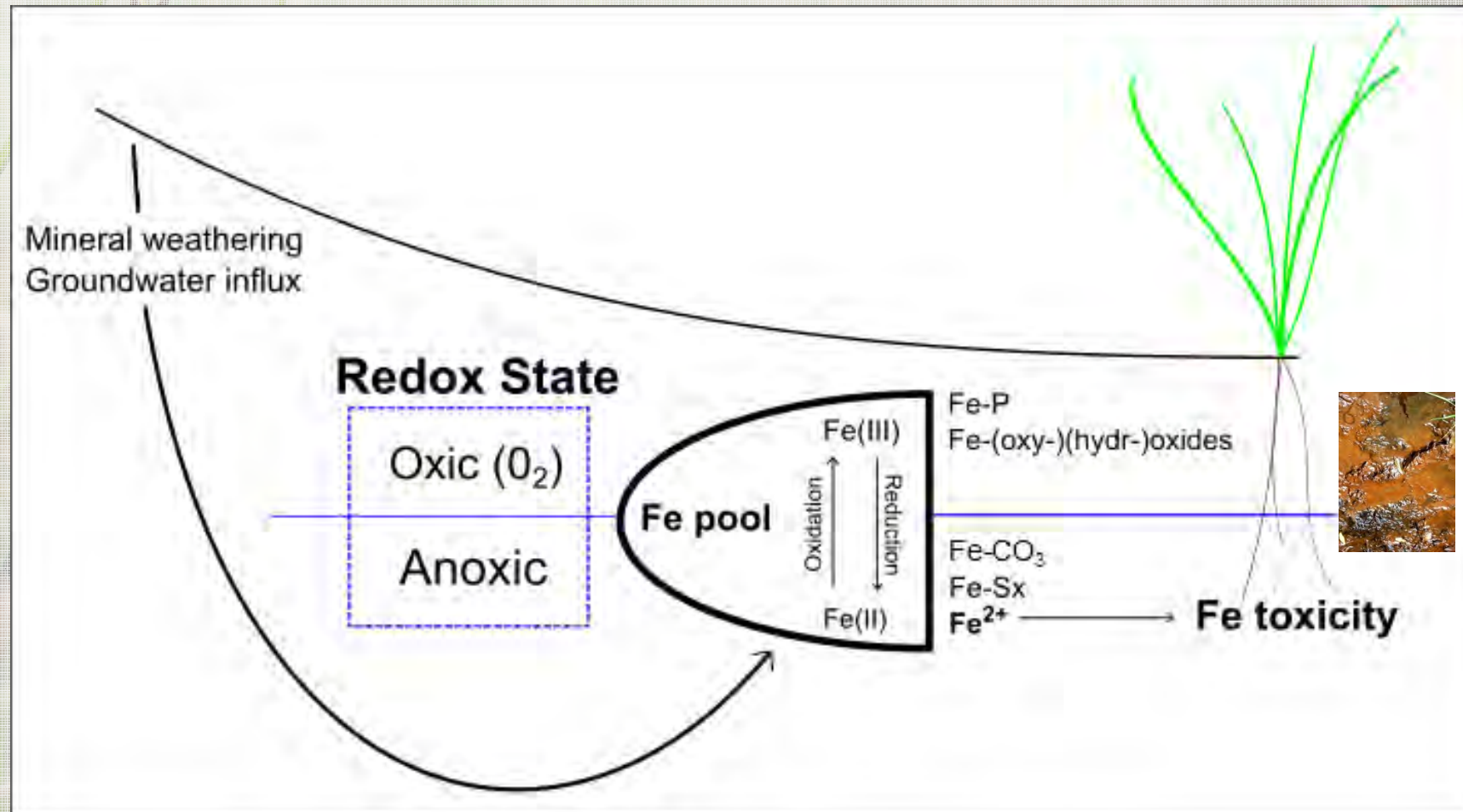
Vraagstelling

1. Waarin verschilt de vegetatie in vernatte venen van ongestoorde referentievenen?

Vraagstelling

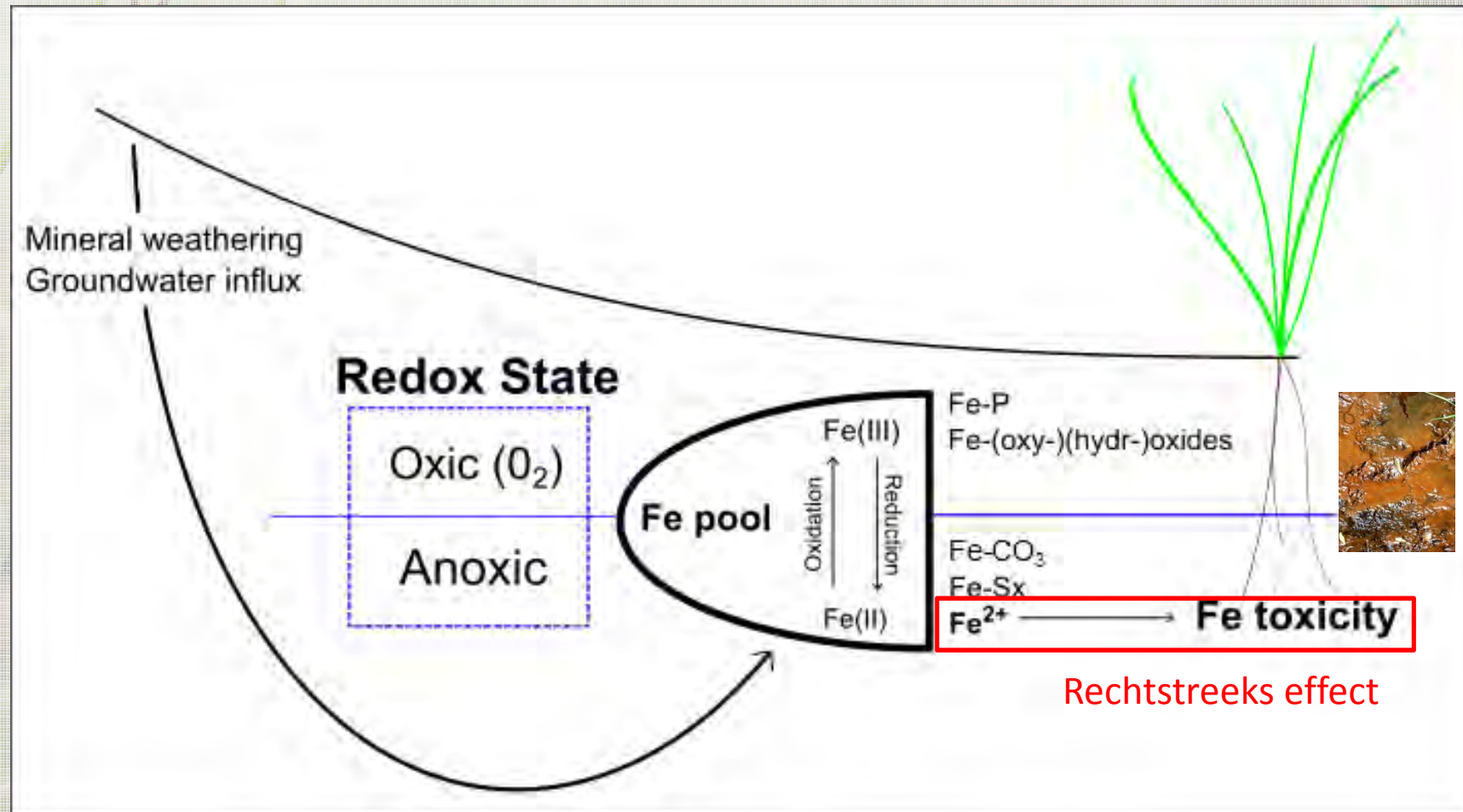
1. Waarin verschilt de vegetatie in vernatte venen van ongestoorde referentievenen?
2. Speelt ijzer (Fe) een sleutelrol voor vegetatieherstel?

Een sleutelrol voor ijzer?

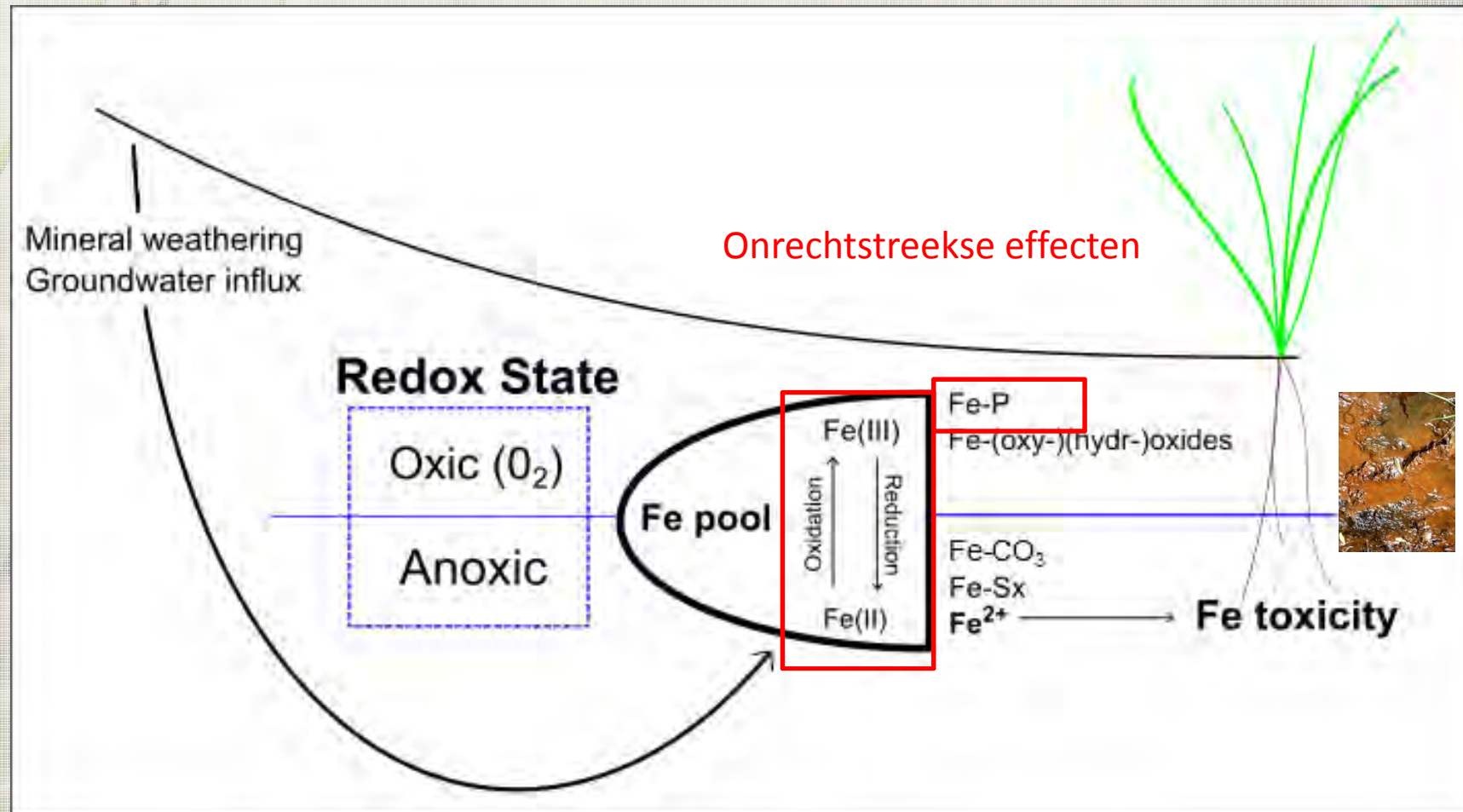

Aggenbach et al. 2012 (OBN tussenrapport)
Aggenbach et al. 2014 (Preslia)

Een sleutelrol voor ijzer?

Een sleutelrol voor ijzer?

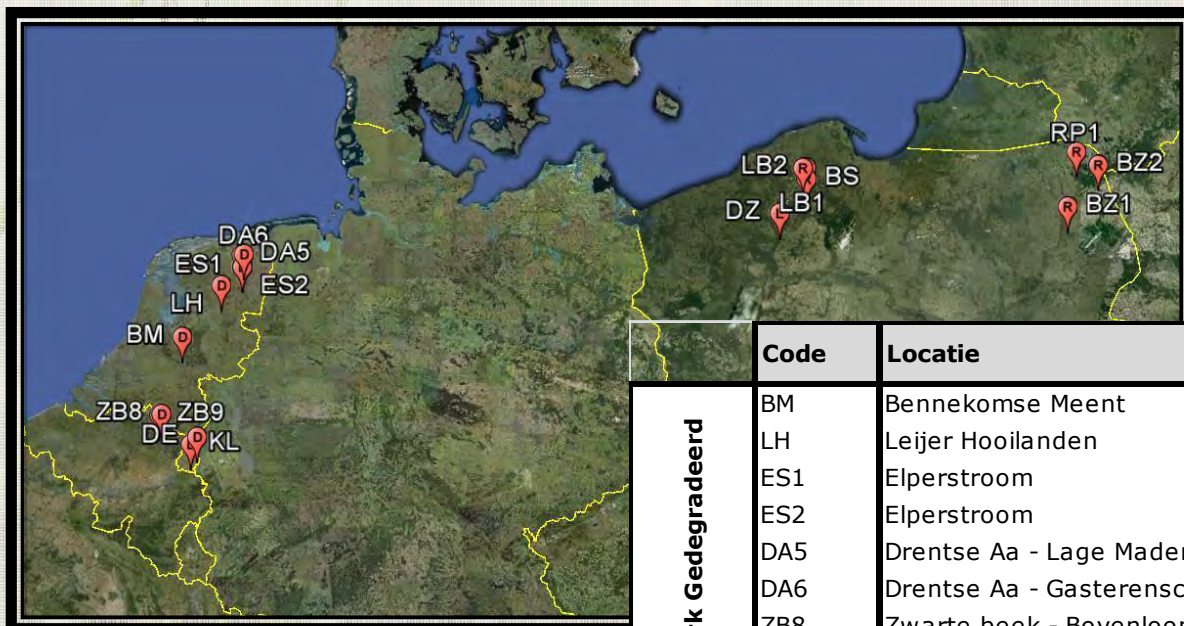
Vraagstelling

1. Waarin verschilt de vegetatie in vernatte venen van ongestoorde referentievenen?
2. Speelt ijzer (Fe) een sleutelrol voor vegetatieherstel?
 - Is ijzer rechtstreeks fytotoxisch voor doelsoorten?

Vraagstelling

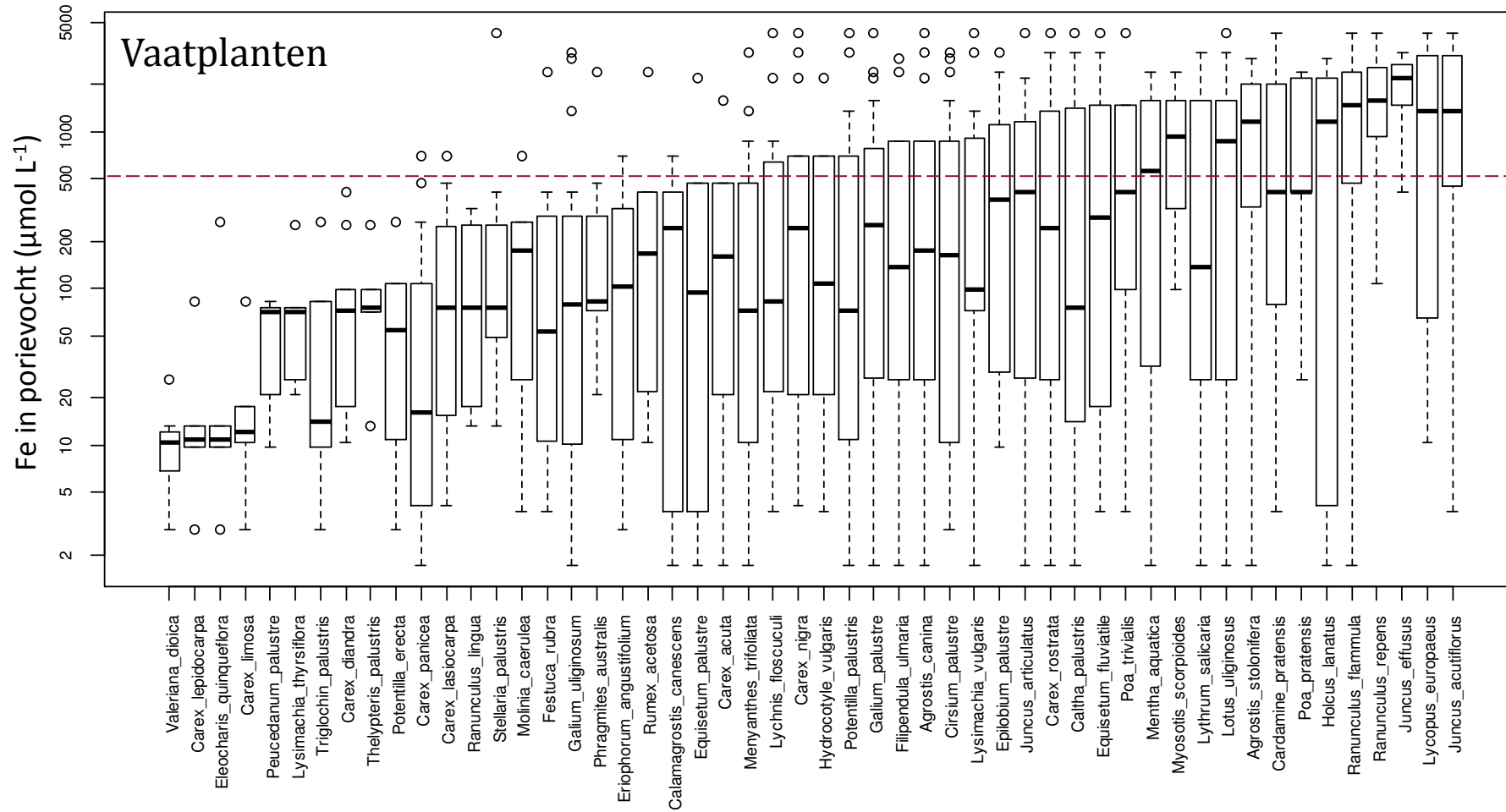
1. Waarin verschilt de vegetatie in vernatte venen van ongestoorde referentievenen?
2. Speelt ijzer (Fe) een sleutelrol voor vegetatieherstel?
 - Is ijzer rechtstreeks fytotoxisch voor doelsoorten?
 - Speelt ijzer een onrechtstreekse rol in relatie tot de vegetatie?

Vergelijkende veldstudie

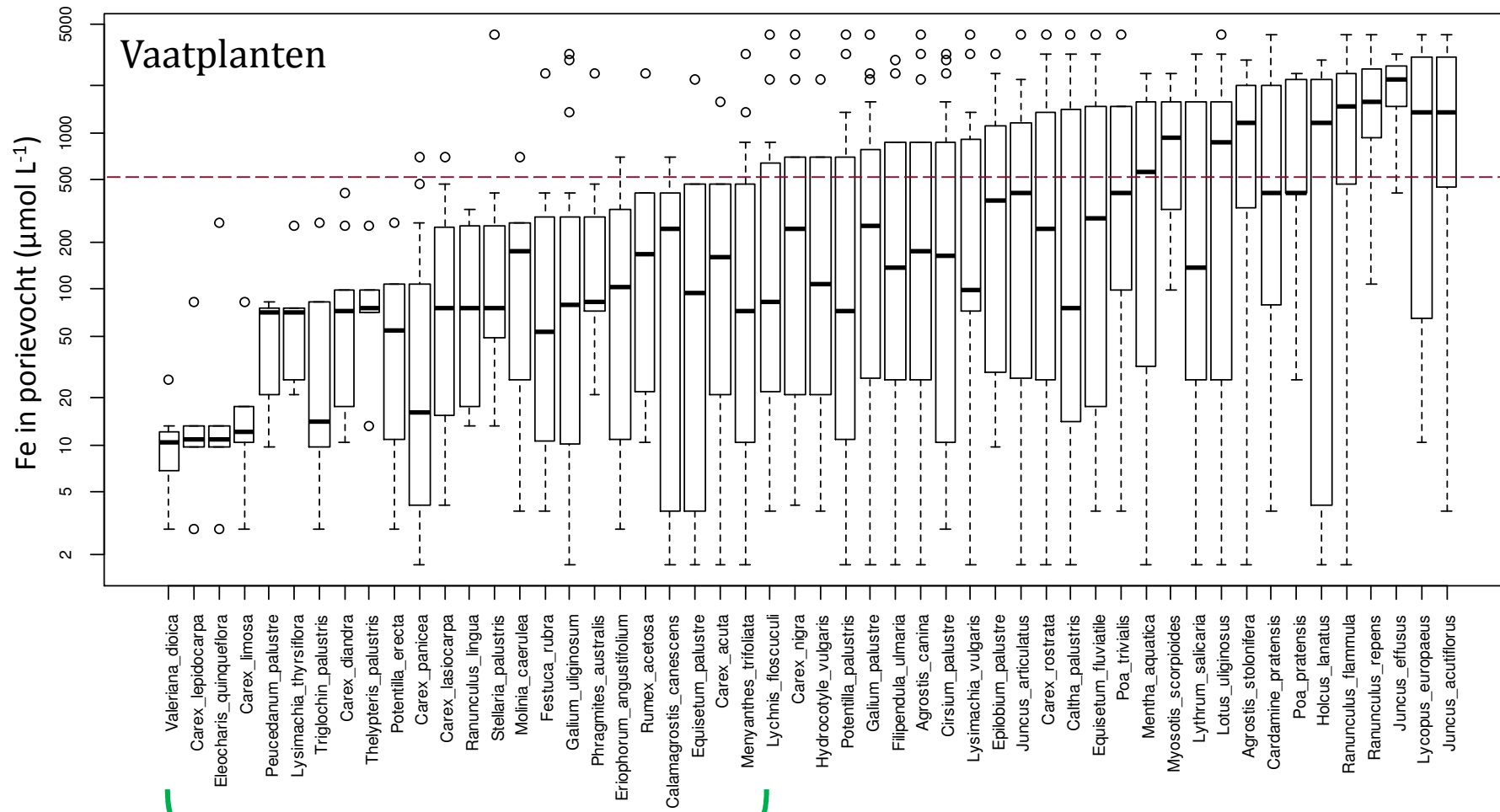

	Code	Locatie	Land	IJzerrijkdom toplaag (rijk > 300 mmol/kg)
Sterk Gedegradeerd	BM	Bennekomse Meent	NI	Arm
	LH	Leijer Hooilanden	NI	Arm
	ES1	Elperstroom	NI	Rijk
	ES2	Elperstroom	NI	Matig rijk
	DA5	Drentse Aa - Lage Maden	NI	Rijk
	DA6	Drentse Aa - Gasterensche Diep	NI	Rijk
	ZB8	Zwarte beek - Bovenloop	Be	Rijk
	ZB9	Zwarte beek - Benedenloop	Be	Rijk
	DE	Dentgenbacherbos	NI	Rijk
Zwak gedegradeerd	DZ	Dobrzyńka	PI	Rijk
	LB2	Lubon	PI	Arm
Ongestoord	BZ1	Biebrza - Lascowiek	PI	Arm
	BZ2	Biebrza - Szuszałewo	PI	Arm
	BS	Bagno Stawek	PI	Arm
	LB1	Lubon	PI	Arm
	RS1	Rospuda	PI	Matig rijk

Resultaten – Vegetatiecompositie

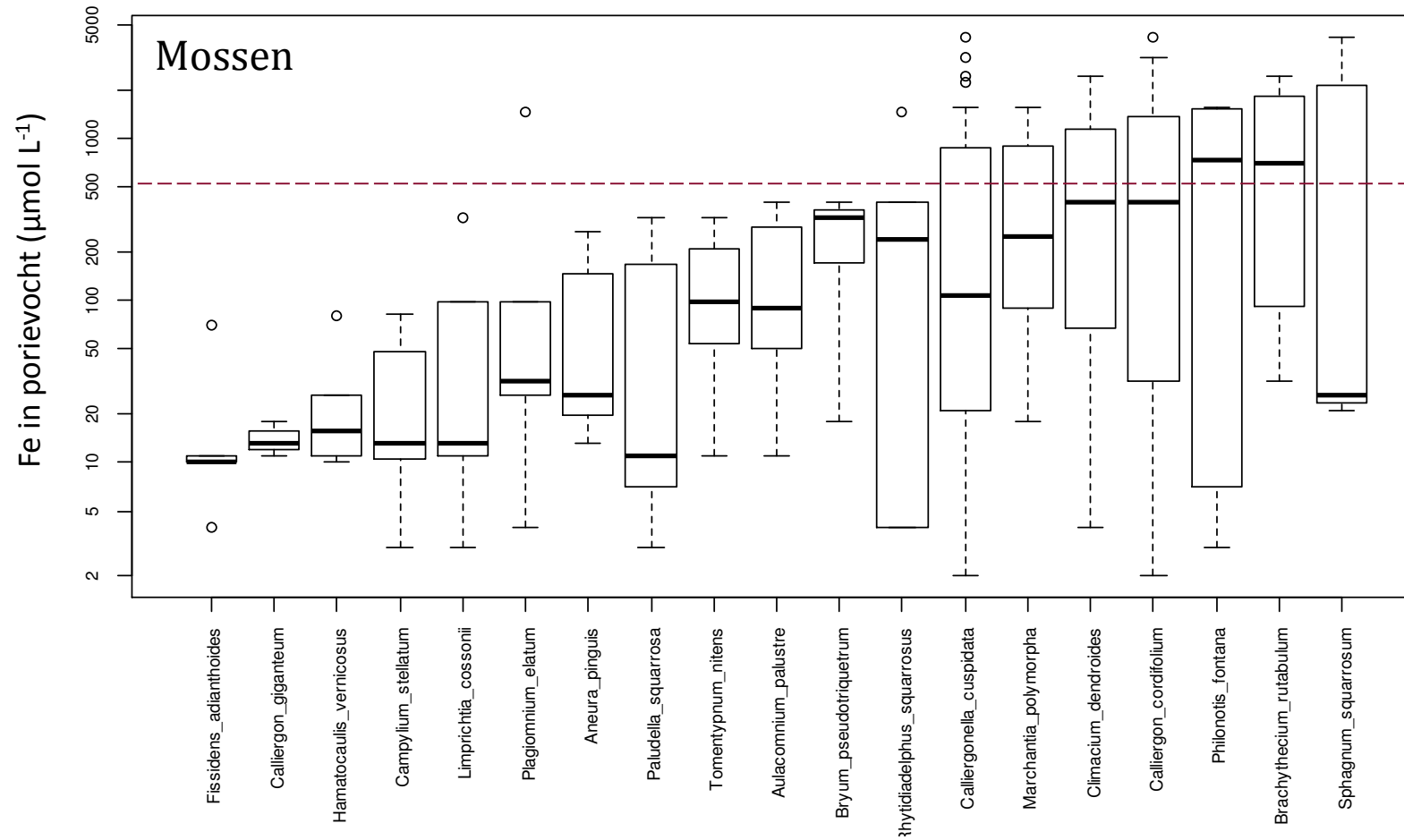

Resultaten – Vegetatiecompositie

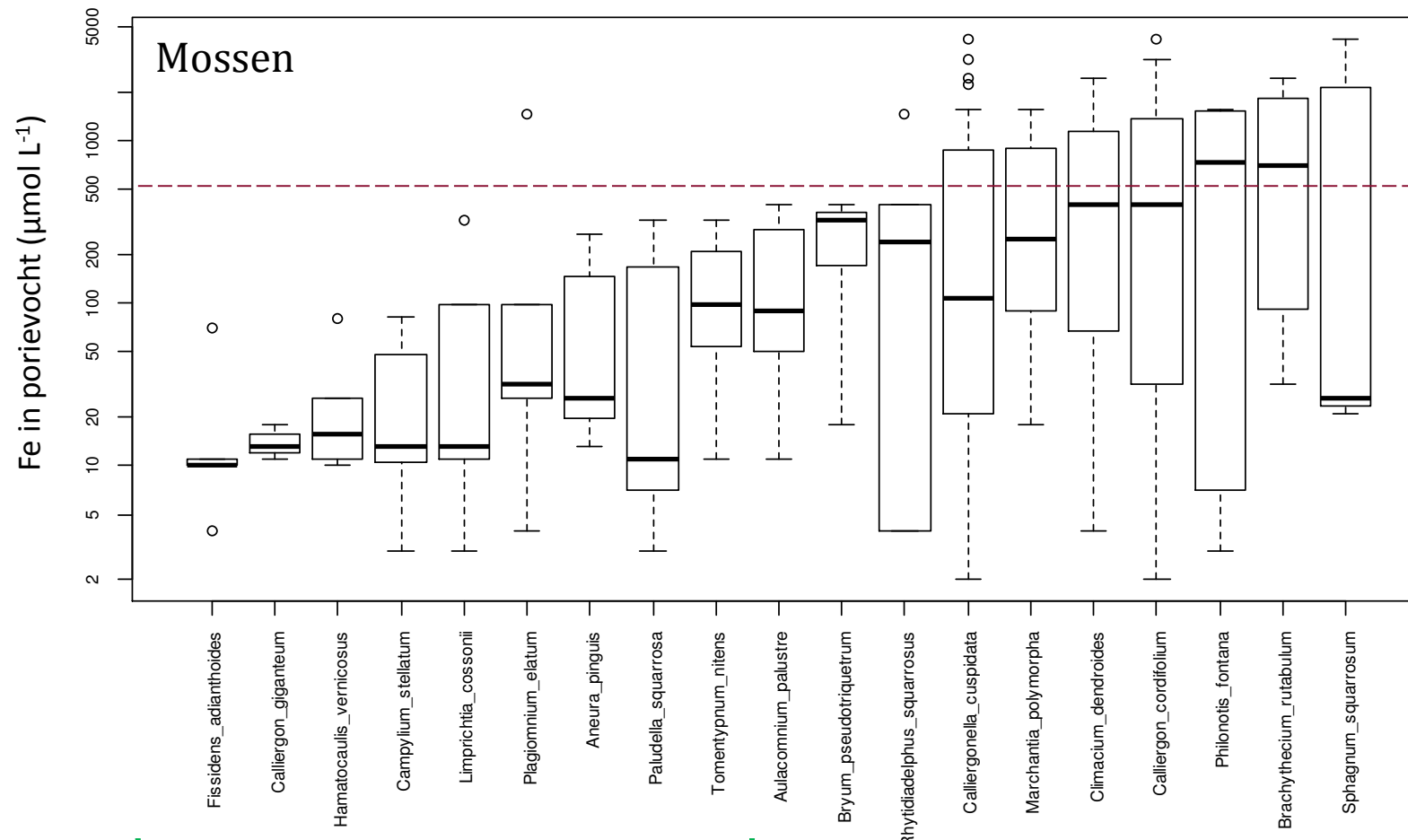

Carex lepidocarpa, C. limosa, C. diandra, C. lasiocarpa, C. panicea, Eleocharis quinqueflora, Menyanthes trifoliata,...

Resultaten – Vegetatiecompositie

Resultaten – Vegetatiecompositie

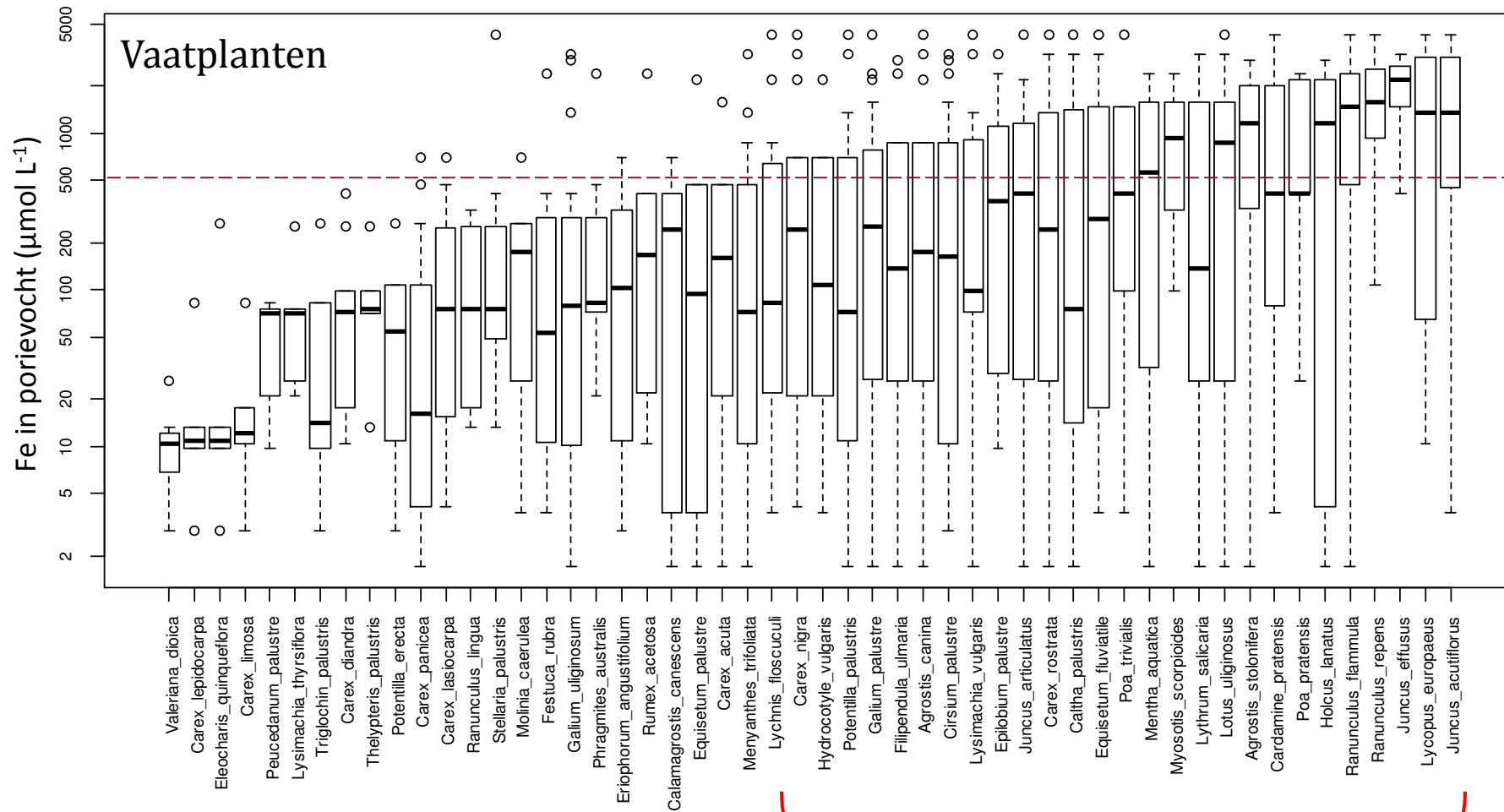

Hamatocaulis vernicosus, *Campyllum stellatum*,
Limprichtia cossonii, *Paludella squarrosa*,
Tomentypnum nitens,...

Resultaten – Vegetatiecompositie

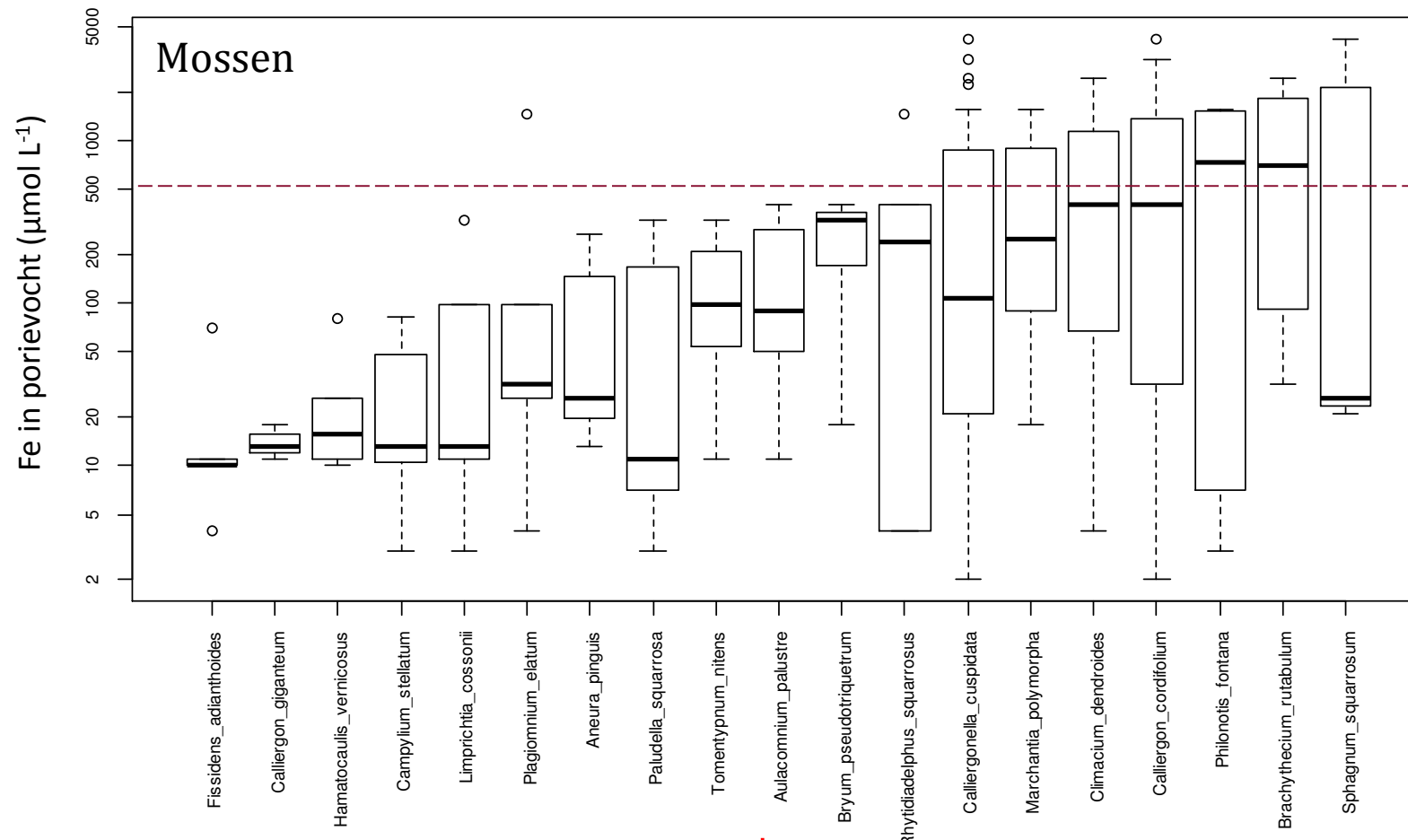

Resultaten – Vegetatiecompositie

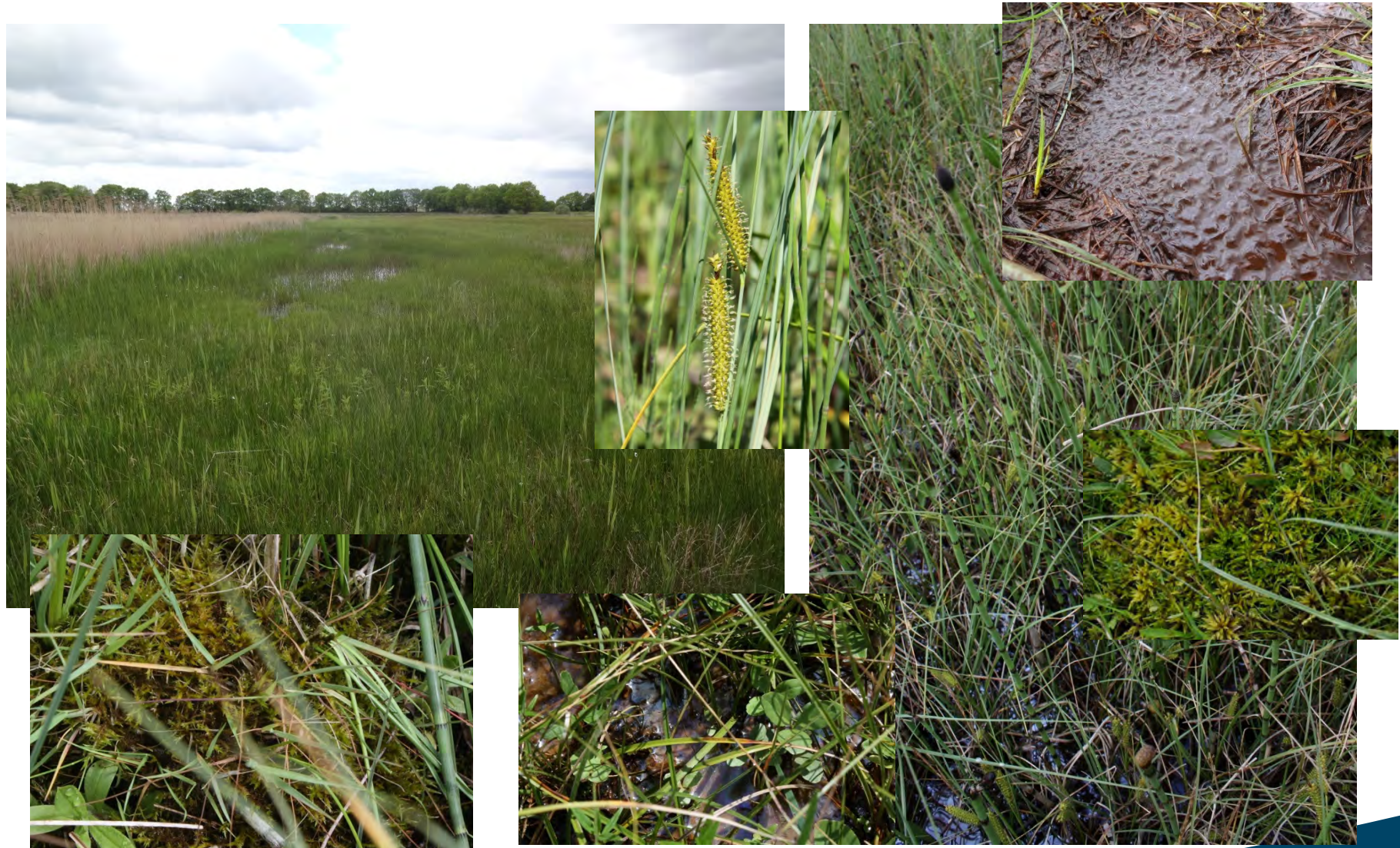
Equisetum fluviatile, Carex rostrata, Ranunculus spp., Juncus spp.,...

Resultaten – Vegetatiecompositie

Calliergonella cuspidata, Climacium dendroides, Calliergon cordifolium, Brachythecium rutabulum

Resultaten – Vegetatiecompositie

Discussie – Veldstudie

- Vegetatiecompositie: Vernatte herstelvenen \neq ongestoorde referentievenen
- Kensoorten zijn vaker afwezig bij hoge Fe-concentraties ($\text{Fe}_{\text{porievocht}} > 500 \mu\text{mol L}^{-1}$)

Vraagstelling

1. Is de vegetatie in vernatte venen gelijkwaardig aan ongestoorde referentievenen?

⇒ **Nee, beperkte ontwikkeling naar biodiverse kleine-zeggen en slaapmosvegetaties**

⇒ **Met name beperkte ontwikkeling in Fe-rijke venen ($\text{Fe}_{\text{porievocht}} > 500 \mu\text{mol L}^{-1}$)**

Vraagstelling

1. Is de vegetatie in vernatte venen gelijkwaardig aan ongestoorde referentievenen?
2. Is ijzer rechtstreeks fytotoxisch voor doelsoorten?

Inbreng-experiment

- 2 “IJzerrijke” en 2 “IJzerarme” vernatte venen
- 8 plots per site

Site	Fe ²⁺ (μmol.L ⁻¹) ±SE
DA	2858±171
PE	3085±209
HO	331±350
LS	180±200

Inbreng-experiment

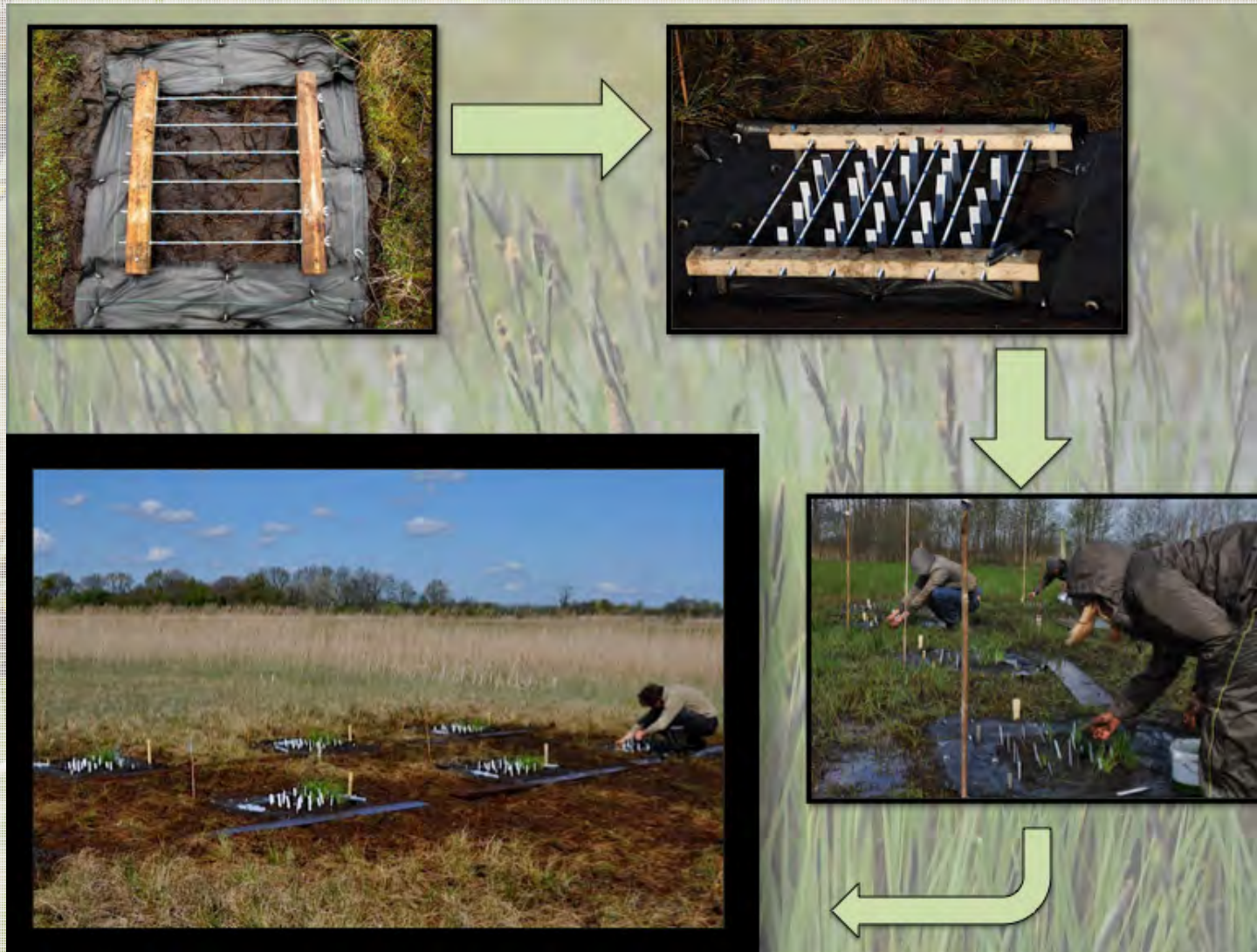
- 2 “IJzerrijke” en 2 “IJzerarme” vernatte venen
- 8 plots per site
- Inbreng van kensoorten van kleine-zeggen en slaapmosvegetaties
- Inbreng-experiment ≠ (Her-)introductie!

Vaatplanten	N individuen per location
<i>Carex pulicaris</i>	16
<i>Carex davalliana</i>	16
<i>Carex dioica</i>	16
<i>Carex limosa</i>	16
<i>Carex diandra</i>	16
<i>Carex lepidocarpa</i>	16
<i>Carex flava</i>	8
<i>Carex chordorrhiza</i>	6
<i>Carex lasiocarpa</i>	1
Totaal per locatie:	111

Mossen	N individuen per locatie
<i>Drepanocladus revolvens</i>	8
<i>Tomentypnum nitens</i>	8
<i>Calliergon giganteum</i>	8
<i>Scorpidium scorpioides</i>	8
<i>Campylium stellatum</i>	8
<i>Paludella squarrosa</i>	3
Totaal per locatie:	43

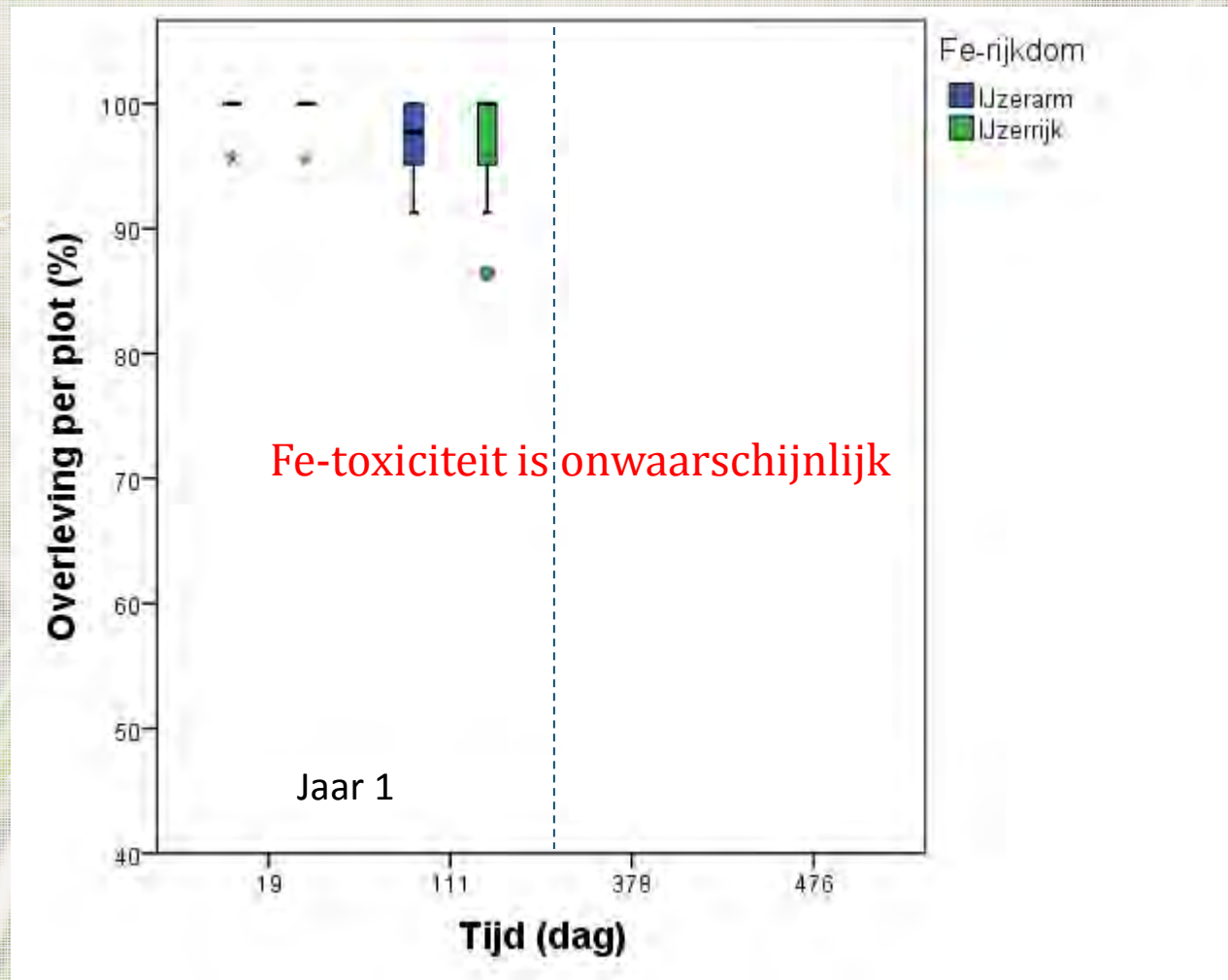

Inbreng-experiment

Resultaten – Overleving

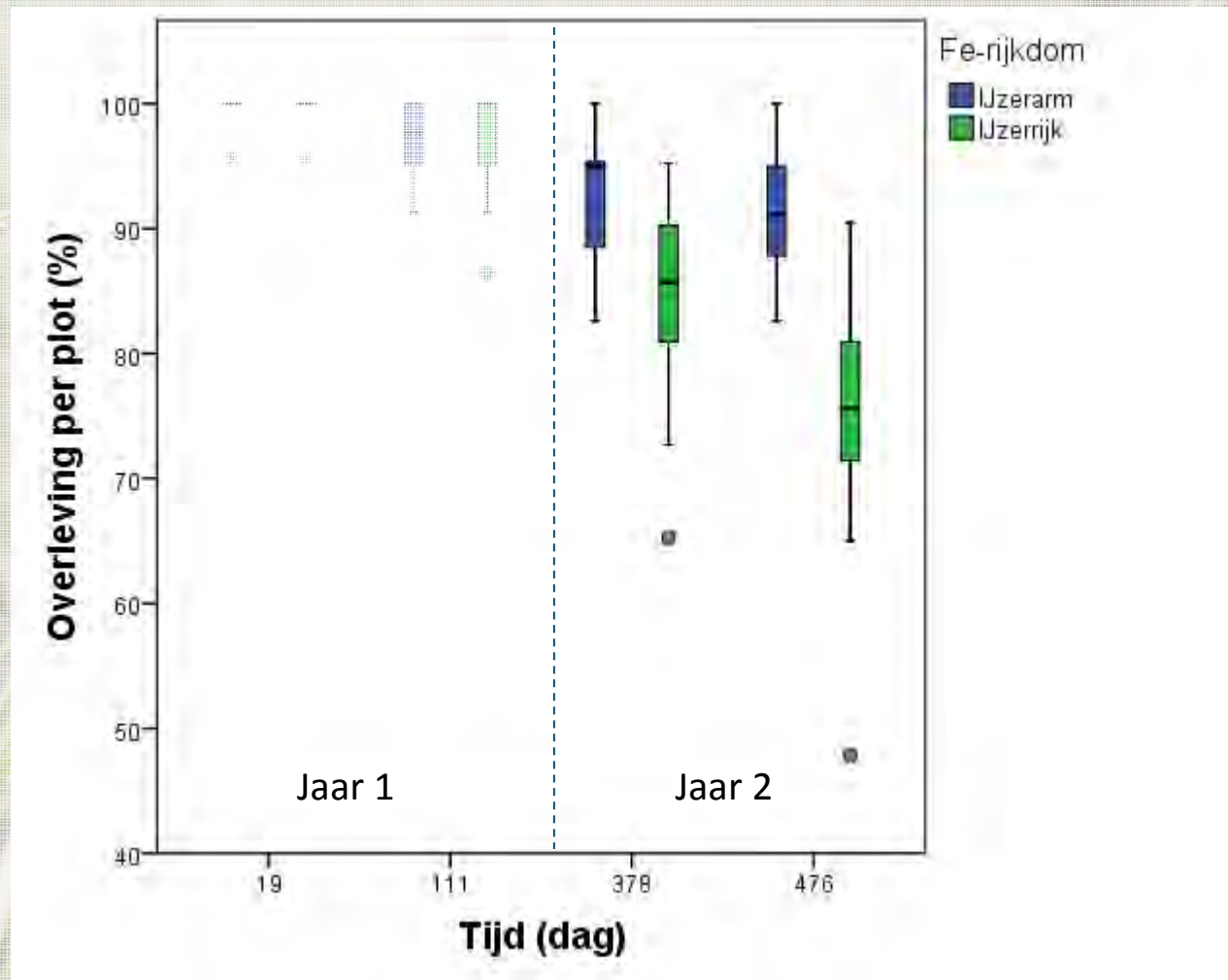
$P^* = 0.98$ $P^* = 0.867$

* Mann-Whitney U-test

Resultaten – Overleving

$P^* < 0.001$

* Mann-Whitney U-test

Discussie – Inbreng-experiment

- Korte termijn: Vestiging is een succes voor nagenoeg alle soorten => Directe Fe-toxiciteit is onwaarschijnlijk

Discussie – Inbreng-experiment

- Korte termijn: Vestiging is een succes voor nagenoeg alle soorten => Directe Fe-toxiciteit is onwaarschijnlijk
- Lange termijn: Kensoorten verdwijnen sneller in Fe-rijke venen

Vraagstelling

1. Is de vegetatie in vernatte venen gelijkwaardig aan ongestoorde referentievenen?
2. Is ijzer rechtstreeks fytotoxisch voor doelsoorten?
⇒ **Nee, dit is onwaarschijnlijk**

Vraagstelling

1. Is de vegetatie in vernatte venen gelijkwaardig aan ongestoorde referentievenen?
2. Is ijzer rechtstreeks fytotoxisch voor doelsoorten?
3. Speelt ijzer een onrechtstreekse rol in relatie tot de vegetatie?

Vraagstelling

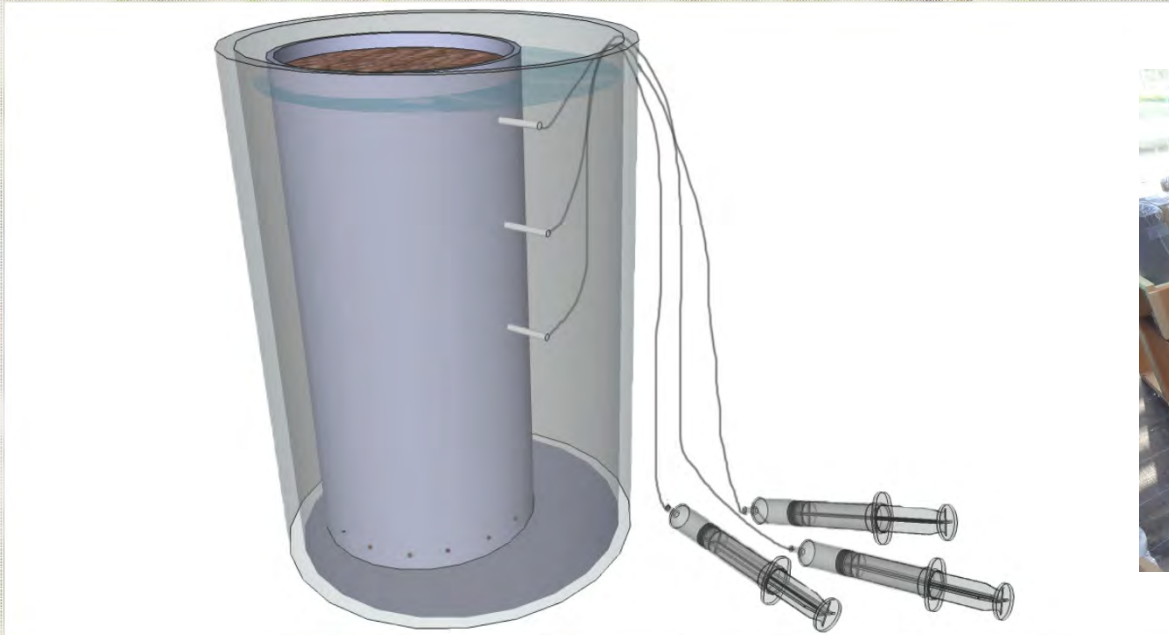
1. Is de vegetatie in vernatte venen gelijkwaardig aan ongestoorde referentievenen?
2. Is ijzer rechtstreeks fytotoxisch voor doelsoorten?
3. Speelt ijzer een onrechtstreekse rol in relatie tot de vegetatie?

=> Dit is waarschijnlijk...

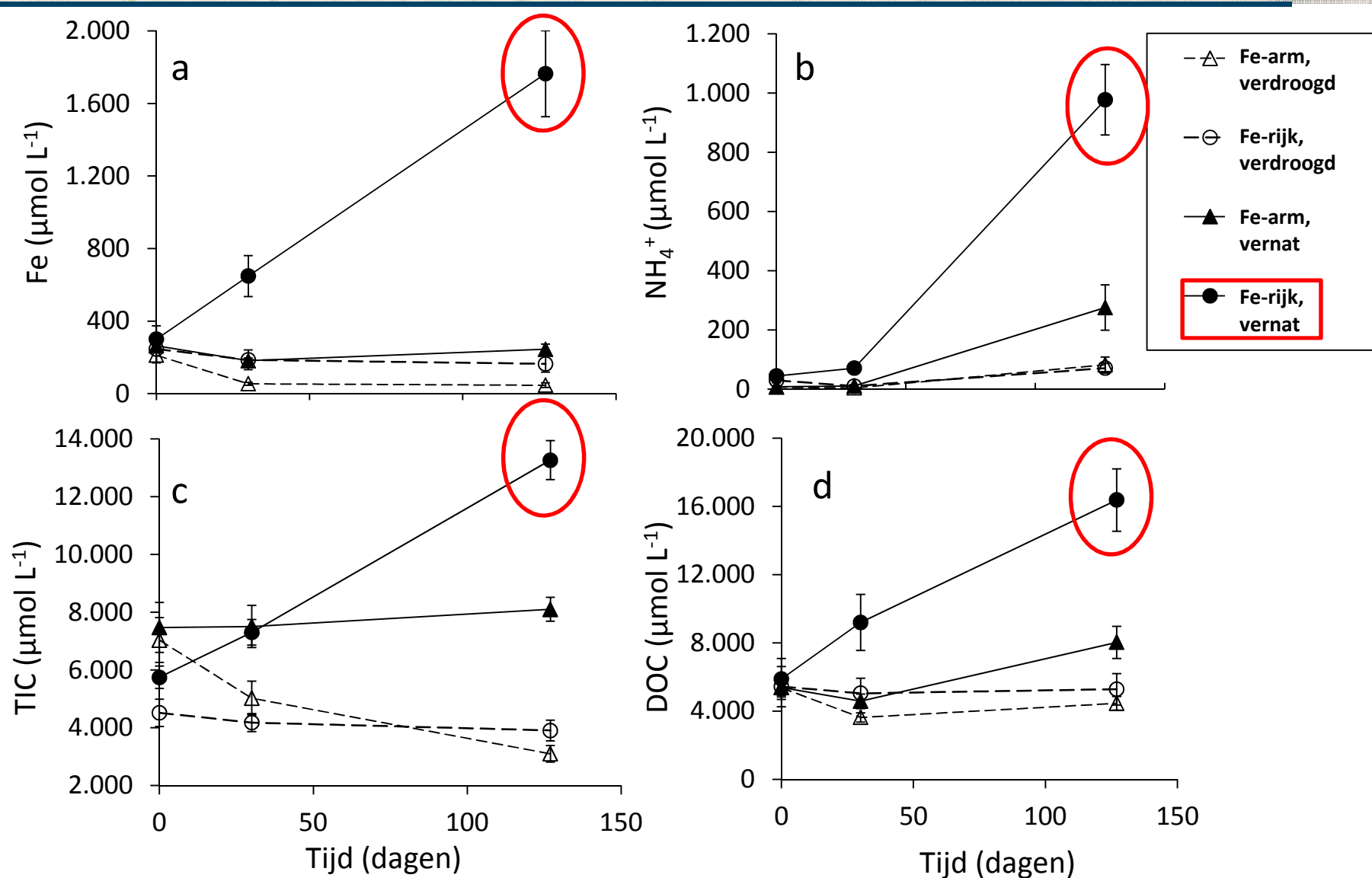
Mesocosmos-experiment

Experimentele vernatting van gedraineerde venen:

- 2 “ijzerrijke” and 2 “ijzerarme” verdroogde venen
- 10 veenkolommen per veen
- Behandeling = vernatting of verdroging

Resultaten - Porievocht

Discussie – Mesocosmos-experiment

- Verdroogde Fe-rijke venen worden na vernatting gekarakteriseerd door een disproportionele mobilisatie van opgelost Fe, TIC, DOC and NH_4^+

⇒ Dit duidt op een hoge Fe-gestuurde reactiviteit van de toplaag, met versnelde afbraak van organisch materiaal in Fe-rijke venen

Vraagstelling

1. Is de vegetatie in vernatte venen gelijkwaardig aan ongestoorde referentievenen?
2. Is ijzer rechtstreeks fytotoxisch voor doelsoorten?
3. Speelt ijzer een onrechtstreekse rol in relatie tot de vegetatie?
 - ⇒ **Ja, mogelijk versnelde veenafbraak en hogere productiviteit?**
 - ⇒ **Bottleneck bij fluctuerende waterstanden?**

Vraagstelling

1. Is de vegetatie in vernatte venen gelijkwaardig aan ongestoorde referentievenen?
2. Is ijzer rechtstreeks fytotoxisch voor doelsoorten?
3. Speelt ijzer een onrechtstreekse rol in relatie tot de vegetatie?
⇒ **Maar... hoe zit het met Fe en P-limitatie?**

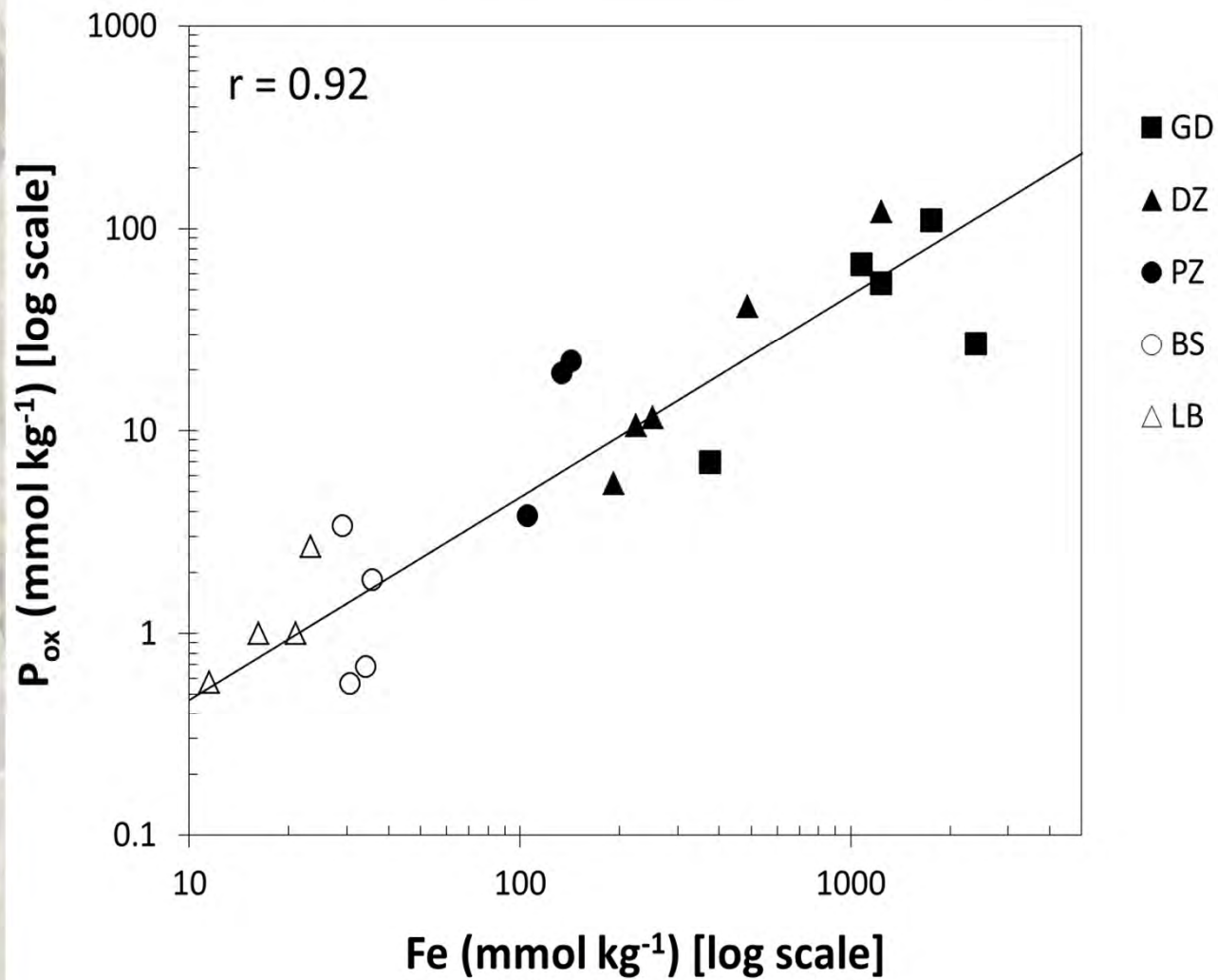
Controlling phosphate release from phosphate-enriched sediments by adding various iron compounds

A.J.P. SMOLDERS*, L.P.M. LAMERS, M. MOONEN, K. ZWAGA & J.G.M. ROELOFS

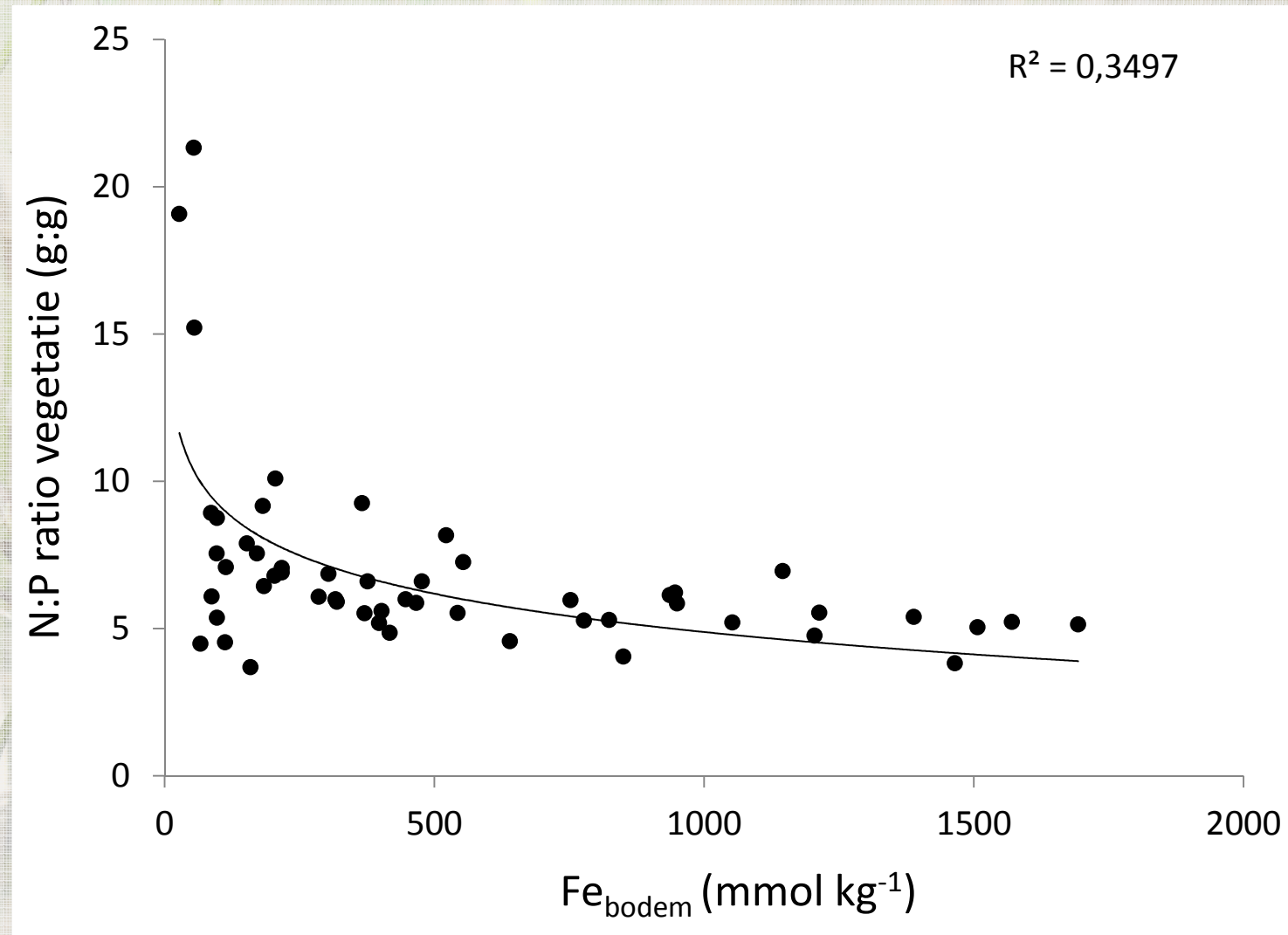
Porewater oxidation, dissolved phosphate and the iron curtain
Iron-phosphorus relations in tidal freshwater marshes

RANDOLPH M. CHAMBERS & WILLIAM E. ODUM
Department of Environmental Sciences, Clark Hall, University of Virginia, Charlottesville, Virginia 22903, USA

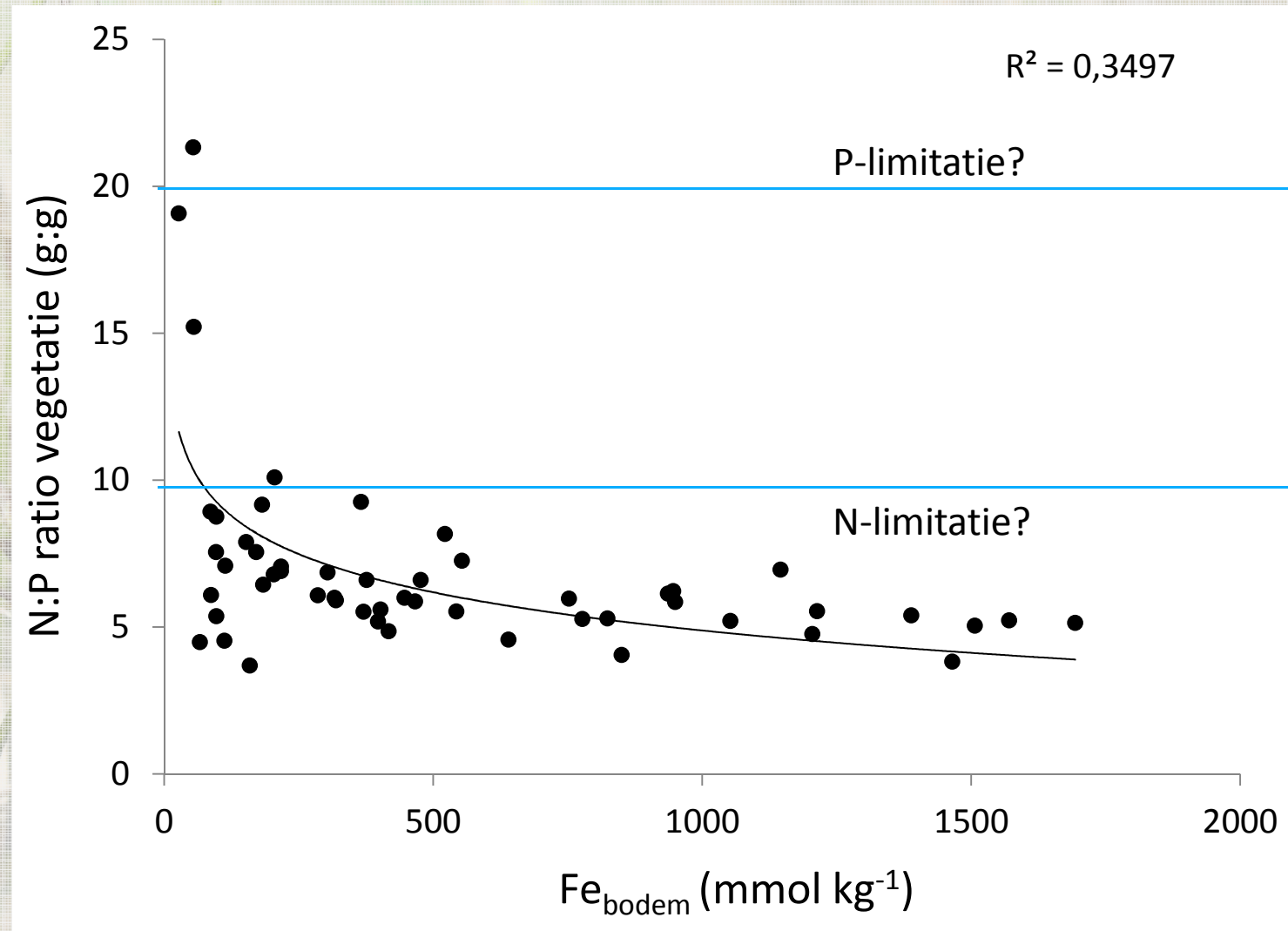
Resultaten – P-limitatie?

Resultaten – P-limitatie?

Resultaten – P-limitatie?

Conclusies

1. Vegetatie vernatte venen \neq ongestoorde referentievenen
2. Hoge Fe-gehaltes \Rightarrow weinig kensoorten van kleine zeggenvegetaties
3. IJzer lijkt niet fytotoxisch voor kensoorten
4. IJzer correleert met nutriëntenchemie:
 - Versnelde afbraak OM \Rightarrow NH_4^+ -accumulatie
 - Fe-rijke vernatte venen zijn niet P-gelimiteerd (!)

\Rightarrow Fe-rijke venen = Te hoge productiviteit voor kensoorten?

Mogelijkheden...?

1. Nadruk moet liggen op permanent stabiele waterstanden aan maaiveld (met kwelflux)
2. Bijstellen beheerdoelen/verwachtingen Fe-rijke venen naar (meer) realistische natuurtypen?
⇒ Productieve(re) venen?
3. Vernatten van Fe-arme venen mogelijk kansrijker
⇒ maar, sneller problemen bij vervuiling met S?
4. Afgraven van de veraarde, geëutrofieerde en Fe-rijke toplaag?

Mogelijkheden...?

Effect	Afhankelijke variabele	d.f.	F-waarde	P-waarde	Richting
Afgraven	pH _{KCl}	1,41	18.55	***	+
	NH ₄ -N	1,41	13.82	***	-
	P-tot	1,41	141.9	***	--
	P _{oxalaat}	1, 41	118.4	***	--
	Fe _{oxalaat}	1,41	15.9	***	-
	C:N	1,41	71.52	***	++
	S	1,41	0.10	NS	0
	K	1,41	2.16	NS	0
	Ca	1,41	0.46	NS	0
	Mg	1,41	8.15	**	-
	Fe	1,41	29.66	***	-
	Al	1,41	14.92	***	-
	Mn	1,41	47.18	***	--
	Bulkdichtheid	1,41	30.26	***	-
	Organische stof	1,41	36.94	***	++

n = 6 gebieden

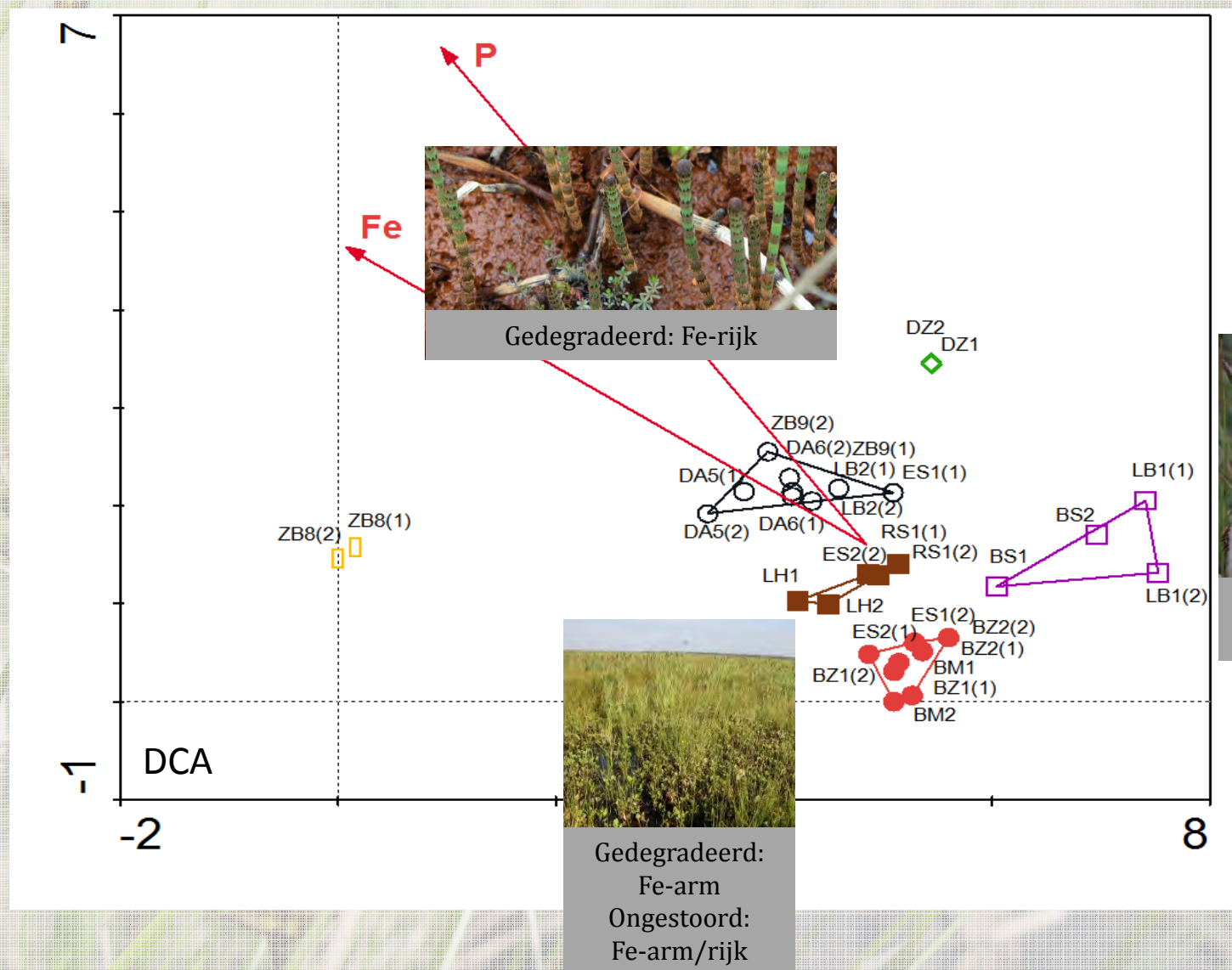
Mogelijkheden...?

1. Nadruk moet liggen op permanent stabiele waterstanden aan maaiveld (met kwelflux)
2. Bijstellen beheerdoelen/verwachtingen Fe-rijke venen naar (meer) realistische natuurtypen?
⇒ Productieve(re) venen?
3. Vernatten van Fe-arme venen mogelijk kansrijker
⇒ maar, sneller problemen bij vervuiling met S of P?
4. Afgraven van de veraarde, geëutrofieerde en Fe-rijke toplaag?
5. Niet op één paard wedden
⇒ Trial and error

Bedankt

Resultaten - Vegetatiecompositie

Resultaten – P-limitatie?

